

ЧОРНОБИЛЬСЬКИЙ БІОСФЕРНИЙ ЗАПОВІДНИК: ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Котова Ірина Ігорівна

ORCID ID: 0000-0001-8886-1742

магістрантка факультету технічних систем та енергоефективних технологій
Сумський державний університет, Україна

Черниш Єлизавета Юріївна

ORCID ID: 0000-0003-4103-4306

доктор технічних наук, доцент кафедри екології та природозахисних технологій
Сумський державний університет, Україна

Пляцук Леонід Дмитрович

ORCID ID: 0000-0003-0095-5846

доктор технічних наук, професор, завідувач кафедри екології
та природозахисних технологій
Сумський державний університет, Україна

Питання створення заповідної території в зоні відчуження науковцями й громадськістю було актуальним тривалий час. Чорнобильський біосферний заповідник було створено від 26 квітня 2016 року Указом Президента України. Заповідник розташований в Іванківському і Поліському районах Київської області в межах зони відчуження і зони безумовного (обов'язкового) відселення території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи [1].

Площа заповідника становить 227 тисяч гектарів, що займає 2/3 території від усієї Чорнобильської зони відчуження. Такі заповідники поширені у світі, наприклад, у Білорусі та на Уралі. Для України він є унікальним та найбільшим у країні. На його території є велике різноманіття: 23 наземних і 7 водних фітосистем, 5 різних видів ландшафтів, 303 види хребетних, 1256 видів вищих рослин, 120 видів лишайників та 200 видів мохів [2].

Основні завдання Заповідника зображені на рисунку 1 відповідно до даних [1].

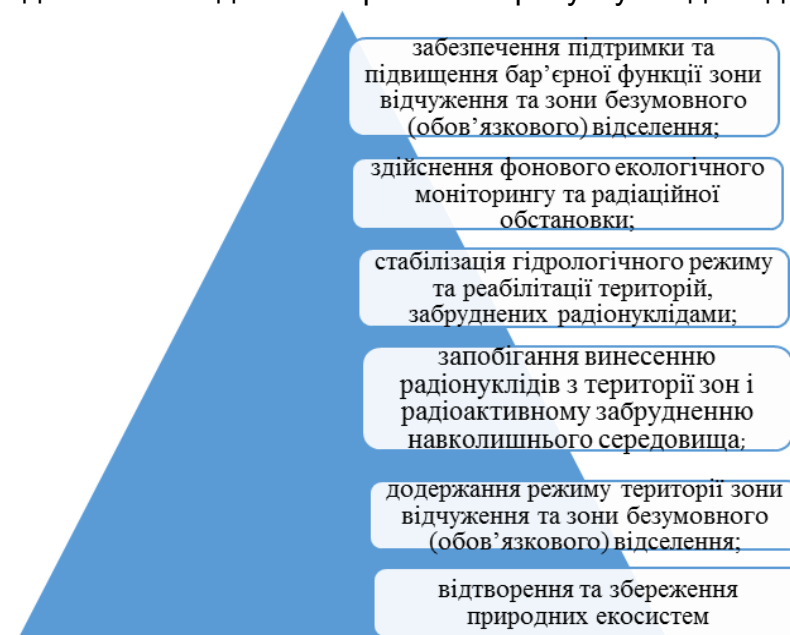

Рис. 1. Блок-схема основних завдань створення Чорнобильського радіаційно-екологічного біосферного заповідника

Специфічною особливістю забезпечення ефективного менеджменту екомережі в межах Чорнобильського біосферного заповідника має стати радіаційна безпека, зменшення ризиків пожеж, перенесення і міграції радіонуклідів на прилеглі території [3]. Механізмом для оптимального та ефективного збереження ландшафтів, які є забрудненими, та мінімізацію загроз перенесення радіонуклідів є транскордонне співробітництво у контексті Поліської екологічної конвенції та Пан'європейської екомережі, яку потрібно обґрунтувати і ратифікувати між Білоруссю, Польщею, Росією та Україною.

За даними Державного агентства України з управління зоною відчуження першочерговим завданням є зміна статусу Чорнобильського біосферного заповідника з установи державного значення на спеціалізоване державне підприємство. Адже на сьогодні існують певні розбіжності у законодавстві щодо функцій Державного агентства України з управління зоною відчуження та Державної служби України з надзвичайних ситуацій, і відповідно у фінансуванні цих структур під час виникнення пожеж у Чорнобильській зоні. До причин тривалості лісових пожеж та їх безпосереднього виникнення можна віднести, зокрема, ліквідацію ключових галузевих лісопожежних установ, відсутність державного фінансування охорони лісів від пожеж та відсутність системних антипожежних досліджень в Україні тощо.

Відповідно до основних пріоритетних напрямів розвитку Чорнобильської зони відчуження була сформована модель, що наведена на рисунку 2.

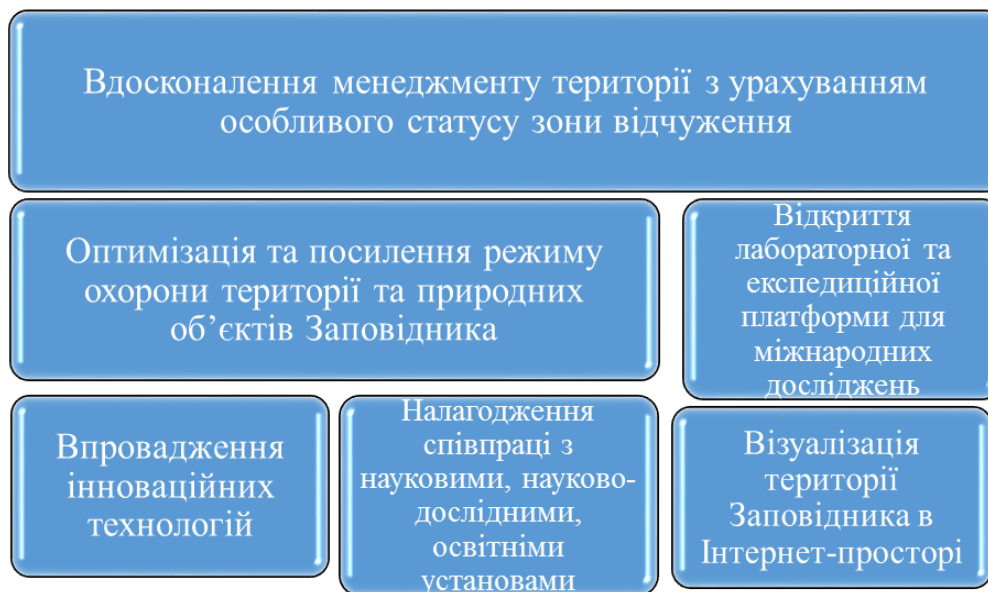

Рис. 2. Інтегрована модель стратегії стійкого розвитку Чорнобильського біосферного заповідника

Для забезпечення контролю за пересуванням людей у зоні відчуження, може стати ефективним запровадження єдиної системи «Розумне місто», яка буде використовувати системи GPS та створення єдиного диспетчерського центру [4].

Важливим напрямом розвитку Заповідника є розбудова системи контролю, яка буде відповідати за дотримання природоохоронного законодавства та за посилений режим охорони природних об'єктів Заповідника. Ще одним, не менш важливим напрямом, є перспективна співпраця з науково-дослідними установами, відкриття для міжнародних досліджень лабораторно-експедиційної платформи, можливість створення транскордонного міжнародного біосферного резервату у

співпраці з установами, такими як, Поліський державний радіаційно-екологічний заповідник (Білорусь) та природний заповідник «Древлянський».

Напрямок впровадження інноваційних технологічних рішень, на наш погляд, в першу чергу стосується системи управління радіоактивними відходами. Відповідно подальші дослідження будуть направлені на оптимізацію технічних рішень енергетичного використання рідких радіоактивних відходів, фіксації радіонуклідів у матричних структурах та визначення синергетичних закономірностей детоксикації ґрунту, як чинника біопродуктивності екосистеми, за допомогою модифікованих біокомпозитів різного генезису.

Висновки. У статті визначено основні напрями розвитку Чорнобильської зони відчуження із впровадженням у систему екомережі та сформовано інтегровану модель стратегії стійкого розвитку Чорнобильського біосферного заповідника.

Список використаних джерел:

1. Міністерство екології та природних ресурсів України. Положення про Чорнобильський радіаційно-екологічний біосферний заповідник. Наказ № 43 03.02.2017.
2. Чорнобильський радіаційно-екологічний біосферний заповідник. Інформація із сайту з питань ядерної безпеки, радіаційного захисту та нерозповсюдження ядерної зброї. Вилучено з: <https://www.ATOM.org/chornobilsjij-radiatsijno-ekologichnij-biosfernij-zapovidnik>.
3. Коніщук В. В. (2016) Чорнобильський радіаційно-екологічний біосферний заповідник у системі Пан'європейської екомережі. *Агроекологічний журнал*, 1, 71–82. Вилучено з: http://nbuv.gov.ua/UJRN/agrog_2016_1_1
4. Основні перспективи розвитку зони відчуження. Інформація із сайту міжнародної конференції INUDECО. Вилучено з: <https://inudeco.pro/>